

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)

9. februar 2012 *

»Præjudiciel forelæggelse — tilnærmelse af lovgivningerne — intellektuel ejendomsret — ophavsret og beslægtede rettigheder — direktiverne 93/83/EØF, 2001/29/EF, 2006/115/EF og 2006/116/EF — kontrakt om fordeling af brugsrettighederne til et filmværk mellem den ledende instruktør og producenten af værket — national lovgivning, hvorved udelukkende filmproducenten automatisk tildeles disse rettigheder — parternes mulighed for at fravige denne regel ved aftale — efterfølgende ret til vederlag«

I sag C-277/10,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Handelsgericht Wien (Østrig) ved afgørelse af 17. maj 2010, indgået til Domstolen den 3. juni 2010, i sagen:

Martin Luksan

mod

Petrus van der Let,

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, K. Lenaerts, og dommerne J. Malenovský (refererende dommer), R. Silva de Lapuerta, G. Arestis og T. von Danwitz,

generaladvokat: V. Trstenjak

justitssekretær: fuldmægtig K. Malacek,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 5. maj 2011,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Martin Luksan ved Rechtsanwalt M. Walter

— Petrus van der Let ved Rechtsanwältin Z. van der Let-Vangelatou

— den østrigske regering ved C. Pesendorfer, som befuldmægtiget,

* Processprog: tysk.

— den spanske regering ved N. Díaz Abad, som befuldmægtiget

— Europa-Kommissionen ved J. Samnadda og F.W. Bulst, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 6. september 2011, afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af:
 - artikel 2 og 4 i Rådets direktiv 92/100/EØF af 19. november 1992 om udlejnings- og udlånsrettigheder samt om visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med intellektuel ejendomsret (EFT L 346, s. 61)
 - artikel 1 og 2 i Rådets direktiv 93/83/EØF af 27. september 1993 om samordning af visse bestemmelser vedrørende ophavsrettigheder og ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med radio- og tv-udsendelse via satellit og viderespredning pr. kabel (EFT L 248, s. 15)
 - artikel 2 i Rådets direktiv 93/98/EØF af 29. oktober 1993 om harmonisering af beskyttelsestiden for ophavsret og visse beslægtede rettigheder (EFT L 290, s. 9), og
 - artikel 2, 3 og 5 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet (EFT L 167, s. 10).
- 2 Denne anmodning er indgivet i forbindelse med en sag mellem den ledende instruktør af en dokumentarfilm, Martin Lukan, og denne films producent, Petrus van der Let, angående gennemførelsen af den kontrakt, hvorved førstnævnte overdrog ophavsretten og visse brugsrettigheder til nævnte film til sidstnævnte.

Retsforskrifter

International ret

Bernerkonventionen

- 3 Artikel 14 bis i Bernerkonventionen til værn for litterære og kunstneriske værker (Parisakten af 24.7.1971), som ændret den 28. september 1979 (herefter »Bernerkonventionen«), bestemmer:
 - »1) Uden at der herved gøres indgreb i ophavsmandens rettigheder til værker, som er blevet bearbejdet eller gengivet, er et kinematografisk værk beskyttet som et originalværk. Indehaveren af ophavsretten til det kinematografiske værk nyder de samme rettigheder som ophavsmanden til et originalværk, heri indbefattet de i den foregående artikel omhandlede rettigheder.
 - 2)
 - (a) Spørgsmålet om, hvem der har ophavsretten til et kinematografisk værk, afgøres af lovgivningen i det land, hvor beskyttelsen kræves.

- (b) I de unionslande, hvis lovgivning blandt indehaverne af ophavsretten til et kinematografisk værk medregner ophavsmænd, som har ydet bidrag til fremstillingen af værket, kan sådanne ophavsmænd, hvis de har påtaget sig at yde sådanne bidrag, og der ikke foreligger modsat eller speciel aftale, dog ikke modsætte sig det kinematografiske værks reproduktion, spredning, offentlige fremførelse, overføring til almenheden ved hjælp af tråd, udsendelse i radio eller dets overføring til almenheden på anden måde, ligesom de heller ikke kan modsætte sig, at værket forsynes med undertekster, eller at teksten eftersynkroniseres.
- (c) Spørgsmålet om, hvorvidt den ovenfor omhandlede forpligtelse til at yde bidrag til det kinematografiske værks fremstilling i relation til bestemmelsen under b) skal være påtaget ved en skriftlig aftale eller en skriftlig akt med samme virkning, afgøres af lovgivningen i det land, hvor producenten af det kinematografiske værk har sit hovedsæde eller er bosat. Det er dog forbeholdt lovgivningen i det unionsland, hvor beskyttelsen kræves, at bestemme, at den nævnte forpligtelse skal være påtaget gennem en skriftlig aftale eller en skriftlig akt med samme virkning. De lande, hvis lovgivning indeholder en sådan bestemmelse, skal give generaldirektøren meddelelse herom i en skriftlig erklæring, om hvilken han straks skal underrette alle de andre unionslande.
- (d) Ved »modsat eller speciel aftale« forstås ethvert indskrænkende vilkår, der er relevant i forhold til den nævnte påtagne forpligtelse.

3) Medmindre den nationale lovgivning bestemmer andet, skal bestemmelserne i stk. 2), litra b), ovenfor ikke finde anvendelse på ophavsmænd til scenario, dialoger og musikværker, som er frembragt med henblik på fremstillingen af det kinematografiske værk, og ej heller på dets hovedinstruktør. Dog skal de unionslande, hvis lovgivning ikke indeholder regler, der bestemmer, at stk. 2), litra b), skal finde anvendelse på hovedinstruktøren, meddele dette til generaldirektøren i en skriftlig erklæring, om hvilken han straks skal underrette alle de andre unionslande.«

WIPO's traktat om ophavsret

- 4 Verdensorganisationen for Intellectuel Ejendomsret (WIPO) vedtog den 20. december 1996 i Genève WIPO-traktaten om ophavsret. Denne traktat blev godkendt på Det Europæiske Fællesskabs vegne ved Rådets afgørelse 2000/278/EF af 16. marts 2000 (EFT L 89, s. 6).
- 5 I artikel 1, stk. 4, i WIPO- traktaten om ophavsret er det fastsat, at parterne skal efterkomme Bernerkonventionens artikel 1-21.

EU-retten

Direktiv 93/83

- 6 Artikel 1, stk. 5, i direktiv 93/83 bestemmer:
- »I dette direktiv betragtes hovedinstruktøren af et filmværk eller et audiovisuelt værk som ophavsmand eller som en af ophavsmændene til værket. Medlemsstaterne kan fastsætte regler for, at andre personer kan komme i betragtning som medophavsmænd til værket.«
- 7 Direktivets kapitel II med overskriften »Udsendelse af programmer via satellit« indeholder artikel 2, der under overskriften »Udsendelsesret« fastsætter:
- »I overensstemmelse med bestemmelserne i dette kapitel skal medlemsstaterne give en ophavsmand eneret til at tillade tilgængeliggørelse for almenheden via satellit af ophavsretligt beskyttede værker.«

Direktiv 2001/29

8 5., 9.-11., 20., 31. og 35. betragtning til direktiv 2001/29 har følgende ordlyd:

»(5) Den teknologiske udvikling har øget og diversificeret mulighederne for skabelse, produktion og udnyttelse. Der er ikke behov for nye begreber inden for ophavsretlig beskyttelse, men de nugældende retsregler vedrørende ophavsret og beslægtede rettigheder bør tilpasses og suppleres for at tage passende hensyn til de økonomiske realiteter, f.eks. nye former for udnyttelse.

[...]

(9) Udgangspunktet for en harmonisering af ophavsret og beslægtede rettigheder bør være et højt beskyttelsesniveau, da sådanne rettigheder er af afgørende betydning for den intellektuelle skabelsesproces. En sådan beskyttelse bidrager til at bevare og udvikle kreativiteten til gavn for ophavsmænd, kunstnere, producenter, forbrugere, kulturen, industrien og almenheden generelt. Intellectuel ejendomsret er derfor blevet anerkendt som en integrerende del af ejendomsretten.

(10) Hvis ophavsmænd og kunstnere skal kunne fortsætte deres kreative og kunstneriske arbejde, er det nødvendigt, at de modtager et passende vederlag for anvendelsen af deres værker, og det samme gælder producenterne, der skal kunne finansiere dette arbejde. De investeringer, der er nødvendige for at fremstille varer som f.eks. fonogrammer, film eller multimedieprodukter og tjenesteydelser som f.eks. bestillingstjenester, er meget betydelige. En passende retlig beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder er nødvendig for at sikre et sådant vederlag og muliggøre et tilfredsstillende afkast af investeringerne.

(11) En effektiv og rigoristisk beskyttelsesordning for ophavsret og beslægtede rettigheder er et af de vigtigste redskaber til at sikre de nødvendige ressourcer til skabelsesprocessen og kulturproduktion i Europa og navnlig garantere skabende og udøvende kunstneres uafhængighed og værdighed.

[...]

(20) Dette direktiv bygger på de principper og bestemmelser, der allerede er fastsat i de gældende direktiver på området, herunder Rådets direktiv 91/250/EØF af 14. maj 1991 om retlig beskyttelse af edb-programmer (EFT L 122, s. 42), som ændret ved Rådets direktiv 93/98/EØF af 29. oktober 1993 om harmonisering af beskyttelsestiden for ophavsret og visse beslægtede rettigheder (EFT L 290, s. 9), direktiv 92/100, som ændret ved direktiv 93/83, direktiv 93/98 og Europa-Parlamentet og Rådets direktiv 96/9/EF af 11. marts 1996 om retlig beskyttelse af databaser (EFT L 77, s. 20). Det videreudvikler disse principper og bestemmelser og anvender dem på informationssamfundsområdet. Bestemmelserne i nærværende direktiv bør gælde med forbehold af disse direktivers bestemmelser, medmindre andet er angivet i nærværende direktiv.

[...]

(31) Det er nødvendigt at bevare en rimelig balance med hensyn til rettigheder og interesser mellem de forskellige kategorier af rettighedshavere og mellem de forskellige kategorier af rettighedshavere og brugere af beskyttede frembringelser. [...]

[...]

(35) I visse undtagelsestilfælde bør rettighedshavere have en rimelig kompensation for anvendelsen af deres beskyttede værker eller andre beskyttede frembringelser. Når det fastsættes, hvilken form en sådan rimelig kompensation skal have, hvilke nærmere bestemmelser der skal gælde for den, og hvilket omfang den eventuelt skal have, bør der tages hensyn til de særlige omstændigheder i

hvert enkelt tilfælde. I forbindelse med vurderingen af disse omstændigheder kan det være relevant som kriterium at lægge til grund, om rettighedshaverne eventuelt har lidt skade som følge af den pågældende handling. [...]«

9 Artikel 1, stk. 2, i direktiv 2001/29 fastsætter:

»Med undtagelse af de i artikel 11 anførte tilfælde berører dette direktiv ikke de gældende fællesskabsbestemmelser om:

[...]

- b) udlejnings- og udlånsrettigheder samt visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med intellektuel ejendomsret
- c) ophavsret og dermed beslægtede rettigheder i forbindelse med radio- og tv-udsendelse via satellit og viderespredning pr. kabel
- d) beskyttelsestiden for ophavsret og visse beslægtede rettigheder

[...]«

10 Direktivets artikel 2, der har overskriften »Retten til reproduktion«, bestemmer:

»Medlemsstaterne indfører en eneret til at tillade eller forbyde direkte eller indirekte, midlertidig eller permanent reproduktion på en hvilken som helst måde og i en hvilken som helst form, helt eller delvis:

- a) for ophavsmænd for så vidt angår deres værker
- b) for udøvende kunstnere for så vidt angår optagelser af deres fremførelser
- c) for fremstillere af fonogrammer for så vidt angår deres fonogrammer
- d) for producenter af den første filmoptagelse for så vidt angår den originale film eller eksemplarer heraf
- e) for radio- og fjernsynsforetagender for så vidt angår optagelser af deres udsendelser, hvad enten der er tale om trådbunden eller trådløs transmission, herunder via kabel eller satellit.«

11 Nævnte direktivs artikel 3 med overskriften »Retten til overføring af værker til almenheden og retten til tilrådighedsstillelse for almenheden af andre frembringelser« har følgende ordlyd:

»1. Medlemsstaterne tillægger ophavsmænd eneret til at tillade eller forbyde trådbunden eller trådløs overføring til almenheden af deres værker, herunder tilrådighedsstillelse af deres værker på en sådan måde, at almenheden får adgang til dem på et individuelt valgt sted og tidspunkt.

2. Medlemsstaterne indfører en eneret til at tillade og forbyde trådbunden eller trådløs tilrådighedsstillelse for almenheden på en sådan måde, at almenheden får adgang til de pågældende værker på et individuelt valgt sted og tidspunkt:

- a) for udøvende kunstnere for så vidt angår optagelser af deres fremførelser
- b) for fremstillere af fonogrammer for så vidt angår deres fonogrammer
- c) for producenter af den første filmoptagelse for så vidt angår den originale film eller eksemplarer heraf

d) for radio- og fjernsynsforetagender for så vidt angår optagelser af deres udsendelser, hvad enten der er tale om trådbunden eller trådløs transmission, herunder via kabel eller satellit.

3. Rettighederne efter stk. 1 og 2 udtømmes ikke af en overføring til almenheden eller tilrådighedsstillelse for almenheden i henhold til denne artikel.«

12 Under overskriften »Undtagelser og indskrænkninger« fastsætter samme direktivs artikel 5, stk. 2, litra b), og artikel 5, stk. 5, følgende:

»2. Medlemsstaterne kan indføre undtagelser fra eller indskrænkninger i den i artikel 2 nævnte ret til reproduktion med hensyn til:

[...]

b) reproduktioner på ethvert medium foretaget af en fysisk person til privat brug og til formål, der hverken direkte eller indirekte er kommercielle, forudsat at rettighedshaverne modtager en rimelig kompensation, i forbindelse med hvilken der tages hensyn til anvendelse eller ikke-anvendelse af de i artikel 6 nævnte tekniske foranstaltninger på det pågældende værk eller den pågældende frembringelse

[...]

5. Undtagelser og indskrænkninger efter stk. 1, 2, 3 og 4 må kun anvendes i visse specielle tilfælde, der ikke strider mod den normale udnyttelse af værket eller andre frembringelser og ikke indebærer urimelig skade for rettighedshaverens legitime interesser.«

Direktiv 2006/115/EF

13 Direktiv 92/100 blev ophævet ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/115/EF af 12. december 2006 om udlejnings- og udlånsrettigheder samt om visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med intellektuel ejendomsret (EUT L 376, s. 28). Sidstnævnte direktiv kodificerer og gengiver med lignende formuleringer bestemmelserne i direktiv 92/100. I betragtning af tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagen (marts 2008) finder direktiv 2006/115 anvendelse ratione temporis, hvorfor det er på baggrund af dette direktiv, at Domstolen skal behandle de spørgsmål, der er forelagt af den forelæggende ret.

14 I 5. og 12. betragtning til direktiv 2006/115 anføres:

»(5) Det er nødvendigt, at ophavsmænd og udøvende kunstnere sikres et rimeligt vederlag for vedvarende at kunne hellige sig deres skabende og kunstneriske virksomhed, og de nødvendige investeringer til navnlig fremstilling af fonogrammer og film er særdeles store og risikobehæftede. Muligheden for at sikre et rimeligt vederlag og dække disse investeringer kan kun sikres effektivt, hvis de berørte rettighedshavere har en rimelig retsbeskyttelse.

[...]

(12) Det er nødvendigt at indføre en ordning, som sikrer, at ophavsmænd og udøvende kunstnere oppebærer et rimeligt vederlag, som der ikke kan gives afkald på, og de skal fortsat kunne overlade administrationen af denne ret til rettighedshaverorganisationer, der repræsenterer dem.«

15 Direktivets artikel 2, stk. 2, bestemmer:

»Den ledende instruktør af et filmværk eller audiovisuelt værk anses som dets ophavsmand eller som en af dets ophavsmænd. Medlemsstaterne kan bestemme, at andre skal anses som medindehavere af ophavsretten.«

16 Nævnte direktivs artikel 3 med overskriften »Rettighedshavere samt værker, der er genstand for udlejnings- og udlånsrettigheder« har følgende ordlyd:

»1. Eneretten til at tillade eller forbyde udlejning og udlån tilkommer:

- a) ophavsmanden for så vidt angår hans originalværk eller eksemplarer heraf
- b) den udøvende kunstner for så vidt angår optagelsen af hans fremførelse
- c) fremstilleren af fonogrammer for så vidt angår hans fonogrammer
- d) producenten af den første optagelse af en film for så vidt angår den originale film eller kopier heraf.

[...]

4. Med forbehold af stk. 6 gælder det, at når udøvende kunstnere individuelt eller kollektivt indgår en kontrakt om produktion af en film med en filmproducent, formodes den udøvende kunstner, der omfattes af kontrakten, medmindre andet er fastsat heri, derved at overdrage sine udlejningsrettigheder, jf. dog artikel 5.

5. Medlemsstaterne kan med hensyn til ophavsmænd indføre en bestemmelse om formodning som den i stk. 4 fastsatte.

[...]«

17 I samme direktivs artikel 5, stk. 1 og 2, der har overskriften »Ret til rimeligt vederlag, der ikke kan gives afkald på«, fastsættes det:

»1. Ophavsmænd og udøvende kunstnere, der overfører eller overdrager retten til at udleje et fonogram, en original film eller en kopi af en film til en producent af fonogrammer eller film, bevarer retten til at oppebære et rimeligt vederlag for udlejningen.

2. Ophavsmændene eller de udøvende kunstnere kan ikke give afkald på retten til at oppebære et rimeligt vederlag for udlejning.«

Direktiv 2006/116/EF

18 Direktiv 93/98 blev ophævet ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/116/EF af 12. december 2006 om beskyttelsestiden for ophavsret og visse beslægtede rettigheder (EUT L 372, s 12). Sidstnævnte direktiv kodificerer og gengiver med lignende formuleringer bestemmelserne i direktiv 93/98. I betragtning af tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagen (marts 2008) finder direktiv 2006/116 anvendelse ratione temporis, hvorfor det er på baggrund af dette direktiv, at Domstolen vil behandle de spørgsmål, der er forelagt af den forelæggende ret.

19 I femte betragtning til direktiv 2006/116 anføres:

»Dette direktivs bestemmelser bør ikke berøre medlemsstaternes anvendelse af artikel 14 bis, stk. 2, litra b), c) og d), og stk. 3, i Bernerkonventionen.«

20 Direktivets artikel 2, der har overskriften »Kinematografiske eller audiovisuelle værker«, bestemmer:

»1. Den ledende instruktør af et kinematografisk eller audiovisuelt værk anses som dets ophavsmand eller som en af dets ophavsmænd. Medlemsstaterne kan anse andre som medindehavere af ophavsretten.

2. Beskyttelsestiden for et kinematografisk eller audiovisuelt værk udløber 70 år efter det tidspunkt, hvor den længstlevende af følgende personer dør, uanset om disse personer anses som medophavsmænd: den ledende instruktør, drejebogsforfatteren, dialogforfatteren og komponisten til musik, som er specielt frembragt til brug i det kinematografiske eller audiovisuelle værk.«

Nationale bestemmelser

21 § 38, stk. 1, i lov om ophavsret (Urheberrechtsgesetz, BGBl. 111/1936), som ændret ved forbundsloven, der er offentliggjort i *Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich* I, 58/2000 (herefter »UrHG«), bestemmer:

»Brugsrettighederne til erhvervsmæssigt fremstillede filmværker tilkommer [...] virksomhedsindehaveren (filmproducenten). Ophavsmandens lovbestemte ret til vederlag tilkommer filmproducenten og ophavsmanden med halvdelen til hver, såfremt der kan gives afkald herpå, og filmproducenten ikke har aftalt andet med ophavsmanden [...]«

22 UrHG's § 42b, stk. 1, fastsætter:

»Såfremt det for så vidt angår et værk, der er blevet udsendt i radioen, stillet til rådighed for almenheden eller optaget på et i kommercielt øjemed fremstillet billed- eller lydmedium, og det på grundlag af dets karakter må påregnes, at det i henhold til § 42, stk. 2-7, reproduceres ved optagelse på et billed- eller lydmedium til egen eller privat brug, har ophavsmanden krav på et passende vederlag (vederlag for reproduktioner på optagelsesmedier »Leerkassettenvergütung«, herefter »tom-kassette-vederlag«), såfremt medier markedsføres i indlandet i erhvervsøjemed mod vederlag; som medier anses uindspillede billed- eller lydmedier, der er egnede til sådanne reproduktioner, eller andre billed- eller lydmedier, der er beregnet hertil.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

23 Sagsøgeren i hovedsagen, Martin Lukan, er drejebogsforfatter og ledende instruktør af en dokumentarfilm med titlen »Fotos von der Front« (fotos fra fronten) om tyske krigsfotos fra Anden Verdenskrig. Det er ubestridt, at denne dokumentarfilm, der fremstiller krigsfotografiets dobbelttydighed kritisk, har karakter af et filmværk, der er beskyttet i denne henseende som et originalt værk.

24 Sagsøgte i hovedsagen, Petrus van der Let, er producent og fremstiller erhvervsmæssigt filmværker og andre audiovisuelle værker.

25 I marts 2008 indgik parterne en »iscenesættelses- og forfatteraftale« (kontrakt om filmproduktion), der præciserede, at Martin Lukan fungerede som drejebogsforfatter og ledende instruktør, og Petrus van der Let producerede og gjorde brug af filmen. I henhold til denne kontrakt tildelte Martin Lukan Petrus van der Let alle ophavsrettigheder og/eller ophavsretsbeslægtede rettigheder til filmen. Fra de

overdragne rettigheder undtog man dog udtrykkeligt visse brugsformer, nemlig tilrådighedsstillelsen for almenheden i digitale netværk samt fjernsynsudsendelse i form af såkaldt »closed-circuit television« og »pay TV«, dvs. (krypteret) udsendelse til lukkede benytterkredse mod særskilt vederlag.

- 26 Desuden indeholdt kontrakten ingen udtrykkelige regler for de lovbestemte krav på vederlag, såsom det såkaldte »tom-kassette-vederlag« i henhold til UrhG's § 42b.
- 27 Tvisten i hovedsagen udspringer af den omstændighed, at producenten, Petrus van der Let, gjorde den pågældende film tilgængelig på internettet og i den forbindelse tildelte Movieeurope.com rettighederne. Filmen kunne således downloades fra denne hjemmeside i form af »video on demand«. Producenten lagde også en trailer fra filmen på internettet via delingsmediet YouTube, og overdrog rettighederne til »pay TV« til Scandinavia TV.
- 28 På denne baggrund anlagde instruktøren, Martin Luksan, sag ved den forelæggende ret mod producenten, Petrus van der Let. Sagsøgeren i hovedsagen har gjort gældende, at henset til den form for brug, som han har eneret til i henhold til kontrakten (retten til tilrådighedsstillelse for almenheden i form af »video on demand« og »pay TV«), udgør producentens brug af den i hovedsagen omhandlede film en tilsidesættelse af kontrakten og en krænkelse af hans ophavsrettigheder.
- 29 Mod denne argumentation har Petrus van der Let gjort gældende, at han som filmproducent i medfør af *cessio legis*-bestemmelsen i UrhG's § 38, stk. 1, første punktum, er indehaver af samtlige enerettigheder til brug af den pågældende film, og at aftaler med andet indhold eller et tilsvarende rettighedsforbehold er uden retsvirkning.
- 30 Petrus van der Let har desuden anført, at det i UrhG omhandlede lovbestemte vederlag, navnlig det såkaldte »tom-kassette-vederlag«, deler skæbne med brugsrettighederne. Eftersom han i medfør af kontrakten har eneret til brugsrettighederne til filmen, tilkommer også retten til det lovbestemte vederlag ham. Petrus van der Let har således gjort gældende, at han i sin egenskab af producent er berettiget til at modtage ikke blot halvdelen af det lovbestemte vederlag i medfør af UrhG's § 38, stk. 1, andet punktum, men også den anden halvdel af vederlaget, der i princippet tilkommer filmens ophavsmand (Martin Luksan i sin egenskab af instruktør) i henhold til samme bestemmelse. En aftale med et andet indhold end denne retsforordning er nemlig lovlig.
- 31 Martin Luksan har bestridt denne opfattelse og påstår, at den forelæggende ret skal fastslå, at halvdelen af det lovpligtige vederlag tilkommer ham.
- 32 Ifølge oplysningerne i forelæggelsesafgørelsen opfattes UrhG's § 38, stk. 1, første punktum, i østrigsk retslitteratur og -praksis snarere, som om den fastsætter en originær og direkte tildeling af brugsrettighederne udelukkende til filmproducenten end som en »*cessio legis*-bestemmelse« eller som en formodning om overdragelse af disse rettigheder. På baggrund af denne fortolkning af UrhG's § 38, stk. 1, er aftaler, der fraviger dette princip om direkte og originær tildeling, ugyldige.
- 33 Med hensyn til den lovbestemte ret til vederlag, navnlig »tom-kassette-vederlaget«, bestemmer UrhG's § 38, stk. 1, andet punktum, at disse vederlag tilkommer filmproducenten og ophavsmanden med halvdelen til hver, og udtrykkelige aftaler, der fraviger dette princip, er tilladt, selv for så vidt angår filmophavsmandens halvdel.
- 34 På denne baggrund synes den forelæggende ret at være af den opfattelse, at UrhG's § 38, stk. 1, første og andet punktum, som den hidtil er blevet fortolket i østrigsk retslitteratur og ved de østrigske retter, er i strid med EU-retten. Ifølge den forelæggende ret følger det nemlig af en fortolkning, der er i overensstemmelse med EU-retten, at UrhG's § 38, stk. 1, første punktum, indfører en afkræftelig formodning for overdragelse. Den ledende instruktør har desuden krav på et rimeligt vederlag, som han ikke kan give afkald på. For så vidt angår den lovbestemte ret til vederlag finder den forelæggende

ret, at selv om UrhG's § 38, stk. 1, andet punktum, tildeler ophavsmanden til filmen halvdelen af retten til vederlag, hvilket den forelæggende ret finder rimeligt, burde det ikke være tilladt at fravige denne fordelingsregel.

35 Den forelæggende ret ønsker at blive i stand til at afgøre, om de relevante bestemmelser i UrhG, hvorved producenten tildeles visse rettigheder uafhængigt af kontraktmæssige bestemmelser, finder anvendelse sådan, som de hidtil er blevet fortolket af de østrigske retter, eller om en modsat fortolkning, der er i overensstemmelse med EU-retten, er nødvendig.

36 På baggrund heraf har Handelsgericht Wien besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal de EU-retlige bestemmelser om ophavsrettigheder og ophavsretsbeslægtede rettigheder – navnlig bestemmelserne i artikel 2, stk. 2, 5 og 6, i direktiv 92/100, artikel 1, stk. 5, i direktiv 93/83 og artikel 2, stk. 1, i direktiv 93/98, sammenholdt med artikel 4 i direktiv 92/100, artikel 2 i direktiv 93/98, og artikel 2 og 3 samt artikel 5, stk. 2, litra b), i direktiv 2001/29 – fortolkes således, at brugsrettighederne til reproduktion, udsendelse via satellit og anden form for offentlig gengivelse i form af tilrådighedsstillelse for almenheden under alle omstændigheder direkte efter loven (originært) tilkommer den ledende instruktør af et filmværk eller audiovisuelt værk eller andre af lovgiver i medlemsstaterne udpegede ophavsmænd til filmværker og ikke direkte (originært) og udelukkende filmproducenten? Er medlemsstaternes love, der direkte (originært) tildeler filmproducenten eneretten til benyttelse, i strid med EU-retten?

2) Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende, spørges:

a) Er det i medfør af EU-retten tilladt lovgiver i medlemsstaterne også med hensyn til andre rettigheder end udlejnings- og udlånsrettigheder at bestemme, at der for så vidt angår de i [det første spørgsmål] omhandlede brugsrettigheder, der tilkommer den ledende instruktør af et filmværk eller audiovisuelt værk eller andre af lovgiver i medlemsstaterne udpegede ophavsmænd til filmværker, gælder en legal formodning til fordel for en overførsel af sådanne rettigheder til filmproducenten, og skal de betingelser, der er indeholdt i artikel 2, stk. 5 og 6, i direktiv 92/100, sammenholdt med direktivets artikel 4, i bekræftende fald overholdes?

b) Skal den status som umiddelbart berettiget, der tilkommer den ledende instruktør af et filmværk eller audiovisuelt værk eller andre af lovgiver i medlemsstaterne udpegede ophavsmænd til filmværker, ligeledes anvendes på de af lovgiver i en medlemsstat indrømmede krav på et rimeligt vederlag, såsom det såkaldte tom-kassette-vederlag efter UrhG's § 42b, henholdsvis på krav på rimelig kompensation som omhandlet i artikel 5, stk. 2, litra b), i direktiv 2001/29?

3) Såfremt andet spørgsmål, litra b), besvares bekræftende, spørges:

Er det i medfør af EU-retten tilladt lovgiver i medlemsstaterne at bestemme, at der for så vidt angår de i [det andet spørgsmåls litra b)] omhandlede krav, der tilkommer den ledende instruktør af et filmværk eller audiovisuelt værk eller andre af lovgiver i medlemsstaterne udpegede ophavsmænd til filmværker, gælder en legal formodning til fordel for en overførsel af sådanne vederlagskrav til filmproducenten, og skal de betingelser, der er indeholdt i artikel 2, stk. 5 og 6, i direktiv 92/100, sammenholdt med direktivets artikel 4, i bekræftende fald overholdes?

4) Såfremt tredje spørgsmål besvares bekræftende, spørges:

Er lovbestemmelser i en medlemsstat, hvorefter den ledende instruktør af et filmværk eller audiovisuelt værk eller andre af lovgiver i medlemsstaterne udpegede ophavsmænd til filmværker ganske vist har krav på halvdelen af det lovbestemte vederlag, men hvor dette krav kan ændres ved forhandling, og der således kan gives afkald herpå, i overensstemmelse med de ovennævnte EU-retlige bestemmelser om ophavsrettigheder og ophavsretsbeslægtede rettigheder?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

- 37 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om bestemmelserne i artikel 1 og 2 i direktiv 93/83, på den ene side, og artikel 2 og 3 i direktiv 2001/29, sammenholdt med artikel 2 og 3 i direktiv 2006/115 og artikel 2 i direktiv 2006/116, på den anden side, skal fortolkes således, at brugsrettighederne til et filmværk, såsom de i hovedsagen omhandlede (ret til satellitudsendelse, ret til reproduktion og enhver anden form for offentlig gengivelse i form af tilrådighedsstillelse for almenheden), direkte efter loven og originært tilkommer den ledende instruktør i sin egenskab af ophavsmand til nævnte værk. Den forelæggende ret ønsker derfor oplyst, om de ovennævnte bestemmelser er til hinder for en national lovgivning, der direkte og udelukkende tildeler de omhandlede rettigheder til producenten af nævnte værk.
- 38 Indledningsvis bemærkes, at de forskellige rettigheder til benyttelse af filmværker eller audiovisuelle værker er blevet reguleret i flere direktiver. For det første regulerer kapitel II i direktiv 93/83 retten til satellitudsendelse. Dernæst er retten til reproduktion og offentlig gengivelse i form af tilrådighedsstillelse for almenheden reguleret i henholdsvis artikel 2 og 3 i direktiv 2001/29. Endelig er udlejnings- og udlånsrettigheder omhandlet i artikel 2 og 3 i direktiv 2006/115.
- 39 For så vidt angår direktiv 93/83 bestemmer dets artikel 1, stk. 5, at hovedinstruktøren af et filmværk eller et audiovisuelt værk betragtes som ophavsmand eller som en af ophavsmændene til værket.
- 40 Tilsvarende hvad angår direktiv 2006/115 bestemmer dette direktivs artikel 2, stk. 2, at den ledende instruktør af et filmværk anses for dets ophavsmand eller som en af dets ophavsmænd.
- 41 Hvad derimod angår direktiv 2001/29 må det konstateres, at dette direktiv ikke indeholder nogen udtrykkelig angivelse vedrørende filmværkets ledende instruktørs status.
- 42 På denne baggrund skal det først afgøres, hvilken situation den ledende instruktør af filmværket befinder sig i med hensyn til de brugsrettigheder, der er reguleret ved direktiv 2001/29.
- 43 Det fremgår i denne henseende af 20. betragtning til direktiv 2001/29, at direktivet er baseret på de principper og bestemmelser, der allerede er fastsat i de gældende direktiver på området, bl.a. direktiv 92/100 om udlejnings- og udlånsrettigheder (nu direktiv 2006/115) og direktiv 93/98 om harmonisering af beskyttelsestiden for ophavsret (nu direktiv 2006/116). Det er fastsat, at direktiv 2001/29 videreudvikler disse principper og bestemmelser og anvender dem på informationssamfundsområdet. Bestemmelserne i direktiv 2001/29 bør finde anvendelse med forbehold for bestemmelserne i de to sidstnævnte direktiver, medmindre andet er fastsat i medfør af direktiv 2001/29 (jf. i denne retning dom af 4.10.2011, forenede sager C-403/08 og C-429/08, Football Association Premier League m.fl., endnu ikke trykt i Samling af Afgørelser, præmis 187 og 188).

- 44 Artikel 2, stk. 1, i direktiv 2006/116 fastsætter under overskriften »Kinematografiske eller audiovisuelle værker« den generelle regel, hvorefter den ledende instruktør af et filmværk eller et audiovisuelt værk anses for dets ophavsmand eller for en af dets ophavsmænd, idet det står medlemsstaterne frit for at anse andre for medindehavere af ophavsretten.
- 45 Bestemmelsen skal derfor fortolkes således, at den ledende instruktør af filmværket, uanset noget som helst valg af national ret – i modsætning til andre ophavsmænd til et sådant værk – har ophavsmandsstatus i henhold til direktiv 2006/116.
- 46 I øvrigt fastsætter artikel 2, stk. 2, i direktiv 2006/116 beskyttelsestiden for et kinematografisk eller audiovisuelt værk. Denne bestemmelse indebærer nødvendigvis, at et sådant værk, dvs. ophavsmandens eller medophavsmændenes rettigheder til værket, og navnlig den ledende instruktørs rettigheder, faktisk er retligt beskyttet.
- 47 Da andet ikke er fastsat i direktiv 2001/29, og da direktivets bestemmelser finder anvendelse med forbehold for bestemmelserne i direktiv 2006/116 samt bestemmelserne i direktiv 2006/115, navnlig direktivets artikel 2, stk. 2, skal artikel 2 og 3 i direktiv 2001/29 fortolkes således, at ophavsrettighederne, der i medfør af disse artikler tilkommer den ledende instruktør af filmværket, sikres.
- 48 Det følger af det ovenstående, at med hensyn til samtlige de omhandlede brugsrettigheder, herunder dem, der reguleres ved direktiv 2001/29, betragtes den ledende instruktør af filmværket som dets ophavsmand eller som en af dets ophavsmænd.
- 49 For det andet skal det fastslås, om brugsrettighederne til et filmværk, såsom de i hovedsagen omhandlede (ret til satellitudsendelse, ret til reproduktion og enhver anden form for offentlig gengivelse i form af tilrådighedsstillelse for almenheden), direkte efter loven og originært tilkommer den ledende instruktør af værket i sin egenskab af ophavsmand til nævnte værk, eller om disse rettigheder i givet fald – direkte og originært – udelukkende kan tilkomme producenten af nævnte værk.
- 50 Hvad angår retten til satellitudsendelse gives der i henhold til artikel 2, i direktiv 93/83 alene ophavsmanden eneret til at tillade tilgængeliggørelse for almenheden via satellit af ophavsretligt beskyttede værker.
- 51 Som indehavere af ophavsretten i forhold til retten til reproduktion anerkendes i artikel 2, i direktiv 2001/29 dels ophavsmændene – for så vidt angår deres værker – dels producenterne af den første filmoptagelse – for så vidt angår den originale film eller eksemplarer heraf.
- 52 På samme måde indfører artikel 3 i direktiv 2001/29 for så vidt angår retten til tilrådighedsstillelse af værker for almenheden denne ret til fordel for ophavsmændene – for så vidt angår deres værker – og producenterne af den første filmoptagelse – for så vidt angår den originale film eller eksemplarer heraf.
- 53 De i de tre foregående præmisser omtalte bestemmelser fastsætter således en originær tildeling af de i hovedsagen omhandlede brugsrettigheder til filmværket til den ledende instruktør i sin egenskab af ophavsmand.
- 54 Trods disse bestemmelser i afledt ret har den østrigske regering imidlertid i sine indlæg for Domstolen påberåbt sig bestemmelserne i artikel 14 bis, stk. 2, litra b), sammenholdt med stk. 3, i Bernerkonventionen vedrørende filmværker, der tillader den østrigske regering at tildele de samme rettigheder alene til værkets producent.
- 55 Det fremgår nemlig af disse bestemmelser, sammenholdt med hinanden, at det undtagelsesvis er tilladt i medfør af national lovgivning at nægte den ledende instruktør visse brugsrettigheder til filmværket, såsom navnlig retten til reproduktion og retten til offentlig gengivelse.

- 56 I denne forbindelse bemærkes for det første, at alle Unionens medlemsstater har tiltrådt Bernerkonventionen, for visse før den 1. januar 1958 og for andre før deres tiltrædelse af Unionen.
- 57 Hvad nærmere bestemt angår artikel 14 bis i Bernerkonventionen vedrørende filmværker skal det bemærkes, at denne artikel blev indført efter revideringer af konventionen, der blev vedtaget i Bruxelles i 1948 og derefter i Stockholm i 1967.
- 58 Bernerkonventionen har dermed karakter af en international konvention i henhold til artikel 351 TEUF, ifølge hvilken de rettigheder og forpligtelser, der følger af konventioner, som før den 1. januar 1958 eller før tiltrædelsesdatoen for tiltrædende medlemsstaters vedkommende er indgået mellem på den ene side en eller flere medlemsstater og på den anden side et eller flere tredjelande, ikke berøres af bestemmelserne i traktaterne.
- 59 Dernæst bemærkes, at Unionen, selv om den ikke er kontraherende part i Bernerkonventionen, imidlertid i henhold til artikel 1, stk. 4, i WIPO- traktaten om ophavsret, hvori den er part, og som udgør en del af Unionens retsorden, og som direktiv 2001/29 har til formål at gennemføre, er forpligtet til at efterkomme artikel 1-21 i Bernerkonventionen (jf. i denne retning dommen i sagen Football Association Premier League m.fl., præmis 189 og den deri nævnte retspraksis). Følgelig er Unionen forpligtet til at efterkomme bl.a. artikel 14 bis i Bernerkonventionen.
- 60 Under disse omstændigheder opstår spørgsmålet om, hvorvidt bestemmelserne i direktiv 93/83 og 2001/29, der er omtalt i denne doms præmis 50-52, skal fortolkes under hensyn til artikel 1, stk. 4, i WIPO-traktaten om ophavsret, således at en medlemsstat i sin nationale lovgivning på grundlag af artikel 14 bis i Bernerkonventionen under påberåbelse af den valgfrihed, som denne konventionsartikel tildeler medlemsstaten, kan nægte den ledende instruktør de i hovedsagen omhandlede brugsrettigheder til filmværket.
- 61 Det skal i denne henseende for det første bemærkes, at bestemmelsen i artikel 351, stk. 1, TEUF har til formål i overensstemmelse med folkerettens principper at fastslå, at anvendelsen af traktaten ikke berører den pågældende medlemsstats forpligtelse til at respektere tredjestaters rettigheder, som følger af en konvention fra før medlemsstatens tiltrædelse, og til at overholde sine tilsvarende forpligtelser (jf. Domstolens dom af 28.3.1995, sag C-324/93, Evans Medical og Macfarlan Smith, Sml. I, s. 563, præmis 27, og af 14.1.1997, sag C-124/95, Centro-Com, Sml. I, s. 81, præmis 56).
- 62 Når en sådan konvention imidlertid åbner mulighed for, at en medlemsstat kan træffe en foranstaltning, som viser sig at være i strid med EU-retten, uden dog at forpligte den dertil, skal medlemsstaten afholde sig fra at træffe en sådan foranstaltning (jf. i denne retning dommen i sagen Evans Medical og Macfarlan Smith, præmis 32, og Centro-Com-dommen, præmis 60).
- 63 Denne retspraksis må også finde tilsvarende anvendelse, når en lovgivningsmæssig foranstaltning truffet af en medlemsstat i henhold til den valgfrihed, der er indført ved en ældre international konvention, på grund af udviklingen af EU-retten forekommer at være i strid hermed. I en sådan situation kan den berørte medlemsstat ikke påberåbe sig denne konvention med henblik på at unddrage sig de forpligtelser, der senere er opstået i medfør af EU-retten.
- 64 Ved at fastsætte, at den ledende instruktør af et filmværk betragtes som ophavsmand eller en af ophavsmændene til værket, har EU-lovgiver udøvet Unionens kompetencer på området for intellektuel ejendomsret. Under disse omstændigheder har medlemsstaterne ikke længere kompetence til at vedtage bestemmelser, der rejser tvivl om disse EU-bestemmelser. De kan dermed ikke længere påberåbe sig den ved artikel 14 bis i Bernerkonventionen indførte valgfrihed.
- 65 Det må dernæst konstateres, at en lovmæssig foranstaltning som den, der er beskrevet i denne doms præmis 60, ikke er forenelig med det formål, der forfølges med direktiv 2001/29.

- 66 Det fremgår nemlig af niende betragtning til direktiv 2001/29, der bl.a. regulerer retten til reproduktion og retten til offentlig gengivelse, at EU-lovgiver, idet beskyttelsen af ophavsret fandtes at være af afgørende betydning for den intellektuelle skabelsesproces, har villet garantere et højt beskyttelsesniveau for ophavsmænd. Den intellektuelle ejendomsret er således blevet anerkendt som en integrerende del af ejendomsretten.
- 67 Eftersom den ledende instruktør af filmværket er blevet anerkendt som ophavsmand, er det imidlertid uforeneligt med det formål, der forfølges med direktiv 2001/29, at tillade, at denne skabende kunstner nægtes de omhandlede brugsrettigheder.
- 68 Det skal endelig bemærkes, at i henhold til artikel 17, stk. 1, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder har enhver ret til at besidde lovligt erhvervet ejendom, at anvende den, at træffe dispositioner hermed og at lade den gå i arv. Ingen må berøves sin ejendom, medmindre det skønnes nødvendigt i samfundets interesse, og det sker i de tilfælde og på de betingelser, der er fastsat ved lov, og mod rimelig og rettidig erstatning for tabet. Anvendelsen af ejendommen kan reguleres ved lov i det omfang, det er nødvendigt af hensyn til almenvellet. Samme artikels stk. 2 bestemmer, at intellektuel ejendomsret er beskyttet.
- 69 Henset til det i denne doms præmis 53 konstaterede skal den ledende instruktør af filmværket anses for – i medfør af EU-retten – lovligt at have erhvervet retten til at nyde den intellektuelle ejendomsret med hensyn til dette værk.
- 70 På denne baggrund svarer den omstændighed, at en national lovgivning nægter ham de omhandlede brugsrettigheder, til at fratage ham hans lovligt erhvervede intellektuelle ejendomsret.
- 71 Det følger heraf, at bestemmelserne i direktiv 93/83 og 2001/29, der er omtalt i denne doms præmis 50-52, ikke under hensyn til artikel 1, stk. 4, i WIPO-traktaten om ophavsret kan fortolkes således, at en medlemsstat i sin nationale lovgivning på grundlag af artikel 14 bis i Bernerkonventionen og under påberåbelse af den valgfrihed, som denne konventionsartikel tildeler medlemsstaten, ville kunne nægte den ledende instruktør de i hovedsagen omhandlede brugsrettigheder til filmværket, eftersom en sådan fortolkning for det første ikke respekterer Unionens kompetence på området, for det andet ikke er forenelig med det formål, der forfølges med direktiv 2001/29, og endelig ikke opfylder kravene i henhold til artikel 17, stk. 2, i nævnte charter om grundlæggende rettigheder, der garanterer beskyttelsen af den intellektuelle ejendomsret.
- 72 Det første spørgsmål skal på baggrund af det ovenstående derfor besvares med, at bestemmelserne i artikel 1 og 2 i direktiv 93/83, på den ene side, og artikel 2 og 3 i direktiv 2001/29, sammenholdt med artikel 2 og 3 i direktiv 2006/115 og artikel 2 i direktiv 2006/116, på den anden side, skal fortolkes således, at brugsrettighederne til et filmværk, såsom de i hovedsagen omhandlede (ret til reproduktion, ret til satellitudsendelse og enhver anden form for offentlig gengivelse i form af tilrådighedsstillelse for almenheden), direkte efter loven og originært tilkommer den ledende instruktør. Disse bestemmelser skal derfor fortolkes således, at de er til hinder for en national lovgivning, der direkte og udelukkende tildeler nævnte brugsrettigheder til producenten af det omhandlede værk.

Det andet spørgsmål, litra a)

- 73 Det bemærkes indledningsvis, at EU-lovgiver ved artikel 2, stk. 5, i direktiv 92/100 havde indført en formodning for overdragelse af udlejningsrettighederne til fordel for producenten af filmværket.

- 74 Artikel 3, stk. 4, i direktiv 2006/115, der gentager ordlyden af artikel 2, stk. 5, i direktiv 92/100, bestemmer, at når udøvende kunstnere indgår en kontrakt om produktion af en film med en filmproducent, formodes den udøvende kunstner, der omfattes af kontrakten, medmindre andet er fastsat heri, derved at overdrage sine udlejningsrettigheder til producenten.
- 75 Artikel 3, stk. 5, i direktiv 2006/115, der gentager ordlyden af artikel 2, stk. 6, i direktiv 92/100, giver desuden medlemsstaterne bemyndigelse til at fastsætte en lignende formodning for så vidt angår ophavsmændene.
- 76 Henset til denne indledende præcisering skal det præjudicielle spørgsmål forstås således, at den forelæggende ret nærmere bestemt ønsker oplyst, om EU-retten kan fortolkes således, at den ligeledes overlader medlemsstaterne muligheden for at fastsætte en sådan formodning for overdragelse for så vidt angår brugsrettighederne til filmværket, såsom de i hovedsagen omhandlede (ret til satellitudsendelse, ret til reproduktion og enhver anden form for offentlig gengivelse i form af tilrådighedsstillelse for almenheden), og i bekræftende fald på hvilke betingelser.
- 77 Hvad angår formålet bag bestemmelserne i direktiv 2006/115, der er nævnt i det præjudicielle spørgsmål, bør man henholde sig til femte betragtning til dette direktiv, hvori det for det første bemærkes, at det er nødvendigt, at ophavsmænd og udøvende kunstnere sikres et rimeligt vederlag for vedvarende at kunne hellige sig deres skabende og kunstneriske virksomhed, og for det andet, at de nødvendige investeringer til navnlig fremstilling af fonogrammer og film er særdeles store og risikobehæftede. Muligheden for at sikre et rimeligt vederlag og dække disse investeringer kan kun sikres effektivt, hvis de berørte rettighedshavere har en rimelig retsbeskyttelse.
- 78 Det fremgår bl.a. af femte betragtning til direktiv 2006/115, at der bør tilstræbes en balance mellem respekten for rettighederne og interesserne hos de forskellige fysiske personer, som har bidraget til den intellektuelle frembringelse af filmværket på den ene side, og rettighederne og interesserne for filmproducenten, der har taget initiativet til og ansvaret for frembringelsen af filmværket, og som bærer de risici, der er forbundet med en sådan investering, på den anden side.
- 79 På denne baggrund må det konstateres, at inden for rammerne af direktiv 2006/115 er mekanismen med formodning for overdragelse af udlejningsrettighederne til fordel for producenten af filmværket blevet fastlagt med henblik på at opfylde et af de formål, der er anført i femte betragtning til direktivet, nemlig producentens mulighed for at dække den investering, han har afholdt i forbindelse med frembringelsen af filmværket.
- 80 Under alle omstændigheder bør mekanismen med formodning for overdragelse også tage hensyn til filmværkets ledende instruktørs interesser. Det må i denne henseende konstateres, at bestemmelsen på ingen måde rejser tvivl om reglen, ifølge hvilken ophavsmanden direkte efter loven og originært har ret til de udlejnings- og udlånsrettigheder, der er knyttet til værket. Ved udtrykkeligt at have taget forbehold for, at »andet er fastsat [i kontrakten]«, har EU-lovgiver dermed ønsket, at den ledende instruktør bevarer muligheden for ved aftale at kunne foretage andre dispositioner.
- 81 En sådan formodningsmekanisme er således fastlagt i overensstemmelse med det i denne doms præmis 78 nævnte krav om balance, således at filmproducenten garanteres retten til udlejning af filmværket, samtidig med at den ledende instruktør frit kan råde over de rettigheder, han besidder i sin egenskab af ophavsmand med henblik på at beskytte sine interesser.
- 82 Formålet om at sikre et tilfredsstillende afkast af filminvesteringerne går imidlertid videre end blot at beskytte udlejnings- og udlånsrettighederne, som reguleret ved direktiv 2006/115, idet formålet ligeledes findes i de andre relevante direktiver på området.

- 83 Det bekræftes således i tiende betragtning til direktiv 2001/29, at de investeringer, der er nødvendige for at fremstille varer som f.eks. film eller multimedieprodukter er meget betydelige. En passende retsbeskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder er derfor nødvendig for at muliggøre et tilfredsstillende afkast af investeringerne (jf. ligeledes i denne retning dom af 13.7.2006, sag C-61/05, Kommissionen mod Portugal, Sml. I, s. 6779, præmis 27).
- 84 Det skal ligeledes bemærkes, at EU-lovgiver i femte betragtning til direktiv 2001/29 udtrykkeligt har præciseret, at selv om de nugældende retsregler vedrørende ophavsret og beslægtede rettigheder bør tilpasses og suppleres for at tage passende hensyn til de økonomiske realiteter, f.eks. nye former for udnyttelse, er der derimod ikke behov for nye begreber inden for ophavsretlig beskyttelse.
- 85 Eftersom EU-lovgiver på den ene side i 2001 i forbindelse med vedtagelsen af direktiv 2001/29 anses for at have opretholdt de forskellige begreber inden for ophavsretlig beskyttelse, der var blevet udarbejdet inden for rammerne af de ældre direktiver, og eftersom EU-lovgiver på den anden side i det foreliggende tilfælde ikke har truffet andre bestemmelser, må det på denne baggrund antages, at EU-lovgiver ikke har ønsket at udelukke anvendelsen af et begreb, såsom formodningen for overdragelse, for så vidt angår de brugsrettigheder, der er reguleret ved dette direktiv.
- 86 Det fremgår af det ovenstående, at en mekanisme med formodning for overdragelse, såsom den oprindeligt fastsatte, for så vidt angår udlejnings- og udlånsrettighederne i artikel 2, stk. 5 og 6, i direktiv 92/100 og derefter i det væsentlige gentaget i artikel 3, stk. 4 og 5, i direktiv 2006/115, også må anses for at kunne finde anvendelse for så vidt angår brugsrettighederne til filmværket, såsom de i hovedsagen omhandlede (ret til satellitudsendelse, ret til reproduktion og enhver anden form for offentlig gengivelse i form af tilrådighedsstillelse for almenheden).
- 87 På grundlag af de anførte betragtninger skal det andet spørgsmål, litra a), besvares med, at EU-retten skal fortolkes således, at den overlader medlemsstaterne muligheden for at fastsætte en formodning for overdragelse til fordel for producenten af filmværket af brugsrettighederne til filmværket, såsom de i hovedsagen omhandlede (ret til satellitudsendelse, ret til reproduktion og enhver anden form for offentlig gengivelse i form af tilrådighedsstillelse for almenheden), forudsat at en sådan formodning ikke har en uafkræftelig karakter, der udelukker muligheden for, at den ledende instruktør af nævnte værk træffer andre beslutninger.

Det andet spørgsmål, litra b)

- 88 Med spørgsmålet ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om retten til et rimeligt vederlag, såsom den rimelige kompensation, der er omhandlet i artikel 5, stk. 2, litra b), i direktiv 2001/29, i henhold til den såkaldte »undtagelse for privatkopiering« direkte efter loven og originært tilkommer den ledende instruktør i sin egenskab af ophavsmand eller medophavsmand til filmværket.
- 89 Det bemærkes indledningsvis, at da det forelagte spørgsmål alene henviser til den rimelige kompensation, der er omhandlet i artikel 5, stk. 2, litra b), i direktiv 2001/29, i henhold til undtagelsen for privatkopiering, vil det alene blive besvaret i forhold til retten til reproduktion og den ret til rimelig kompensation, der knytter sig hertil.
- 90 Det bemærkes for det første, at i henhold til artikel 2, litra a), i direktiv 2001/29 tildeler medlemsstaterne i princippet ophavsmændene en eneret til at tillade eller forbyde direkte eller indirekte, midlertidig eller permanent reproduktion af deres værker på en hvilken som helst måde og i en hvilken som helst form, helt eller delvis.
- 91 Direktivets artikel 2, litra d), tildeler producenterne af den første filmoptagelse en identisk ret for så vidt angår den originale film eller eksemplarer heraf.

- 92 Det følger heraf, at både den ledende instruktør i sin egenskab af ophavsmand til filmværket og producenten som ansvarlig for de nødvendige investeringer i produktionen af værket skal anses for direkte efter loven at være indehavere af retten til reproduktion.
- 93 Medlemsstaterne har desuden i medfør af direktivets artikel 5, stk. 2, litra b), mulighed for at fastsætte en undtagelse til den eneret til reproduktion, som indehaverne af retten til reproduktion har, i tilfælde, hvor det drejer sig om reproduktioner på ethvert medium foretaget af en fysisk person til privat brug og til formål, der hverken direkte eller indirekte er kommercielle (den såkaldte »undtagelse for privatkopiering«), forudsat at det garanteres, at indehaverne af de omhandlede rettigheder til gengæld modtager en rimelig kompensation.
- 94 Eftersom den ledende instruktør af filmværket er en af disse rettighedshavere, må han følgelig anses for direkte efter loven og originært at have ret til rimelig kompensation i henhold til undtagelsen for privatkopiering.
- 95 På grundlag af de anførte betragtninger skal det andet spørgsmål, litra b), besvares med, at EU-retten skal fortolkes således, at den ledende instruktør i sin egenskab af ophavsmand til filmværket direkte efter loven og originært – har ret til den rimelige kompensation, der er omhandlet i artikel 5, stk. 2, litra b), i direktiv 2001/29, i henhold til den såkaldte »undtagelse for privatkopiering«.

Det tredje og fjerde spørgsmål

- 96 Med disse spørgsmål, som behandles under ét, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om EU-retten skal fortolkes således, at den overlader medlemsstaterne muligheden for at fastsætte en formodning for overdragelse – til fordel for producenten af filmværket – af den ret til vederlag, der tilkommer den ledende instruktør af nævnte værk.
- 97 Det er i denne henseende ubestridt, at den i hovedsagen omhandlede nationale retsforordning, som indfører nævnte formodning, gør det muligt for den ledende instruktør af et filmværk at give afkald på sin ret til et rimeligt vederlag.
- 98 Det skal således først undersøges, om EU-retten er til hinder for en national retsforordning, der gør det muligt for den ledende instruktør af et filmværk at give afkald på sin ret til et rimeligt vederlag.
- 99 Indledningsvis bemærkes, at da de forelagte spørgsmål henviser til vederlagsretten som omhandlet i det foregående spørgsmål, vil de alene blive besvaret i forhold til retten til reproduktion og retten til rimelig kompensation som omhandlet i artikel 5, stk. 2, litra b), i direktiv 2001/29, i henhold til undtagelsen for privatkopiering.
- 100 Som anført ovenfor i denne doms præmis 93, følger det af artikel 5, stk. 2, litra b), i direktiv 2001/29, at i de medlemsstater, der har besluttet at indføre undtagelsen for privatkopiering, skal indehaverne af de omhandlede rettigheder derimod modtage en rimelig kompensation. Det fremgår af ordlyden, at EU-lovgiver ikke har ønsket at gøre det muligt for de interesserede at give afkald på retten til nævnte kompensation.
- 101 Idet direktivets artikel 5, stk. 2, litra b), desuden indfører en undtagelse til ophavsmandens eneret til reproduktion af hans værk, skal denne bestemmelse underlægges en indskrænkende fortolkning, der indebærer, at en undtagelse ikke kan række ud over det i den omhandlede bestemmelse udtrykkeligt fastsatte. Denne tillader imidlertid alene en undtagelse i forhold til retten til reproduktion og kan ikke udstrækkes til at omfatte retten til vederlag.

- ¹⁰² Denne konklusion underbygges på det kontekstuelle plan af bestemmelserne i artikel 5, stk. 2, i direktiv 2006/115 – set i lyset af 12. betragtning til dette direktiv – som gengiver begreberne i henholdsvis artikel 4, stk. 2, i direktiv 92/100 og 15. betragtning til sidstnævnte direktiv, hvortil den forelæggende ret har henvist. Disse bestemmelser præciserer, at ophavsmændene ikke kan give afkald på retten til at oppebære et rimeligt vederlag for udlejning.
- ¹⁰³ EU-lovgiver har ganske vist inden for rammerne af direktiv 92/100 og 2006/115 anvendt udtrykket »vederlag« i stedet for »kompensation«, som anvendes i direktiv 2001/29. Begrebet »vederlag« har imidlertid også til formål at indføre en godtgørelse for ophavsmændene, da den indtræffer med henblik på at kompensere for den skade, de er blevet påført (jf. i denne retning dom af 30.6.2011, sag C-271/10, VEWA, Sml. I, s. 5815, præmis 29).
- ¹⁰⁴ Således som det er nævnt i denne doms præmis 84 og 85, må EU-lovgiver i forbindelse med vedtagelsen af direktiv 2001/29 anses for at have opretholdt de begreber inden for ophavsretlig beskyttelse, der blev udarbejdet inden for rammerne af de ældre direktiver, med forbehold for at EU-lovgiver ikke udtrykkeligt har truffet andre bestemmelser.
- ¹⁰⁵ Hvad i det foreliggende tilfælde angår ophavsmændenes ret til rimelig kompensation i henhold til undtagelsen for privatkopiering fremgår det ikke af nogen bestemmelse i direktiv 2001/29, at EU-lovgiver har tilsigtet at give indehaveren af denne ret mulighed for at give afkald herpå.
- ¹⁰⁶ Domstolen har desuden allerede fastslået, at bestemmelserne i artikel 5, stk. 2, litra b), i direktiv 2001/29 – medmindre de skal fratages enhver effektiv virkning – pålægger den medlemsstat, som har indført undtagelsen for privatkopiering i sin nationale lovgivning, en resultatforpligtelse, således at denne medlemsstat inden for rammerne af sine beføjelser skal sikre en effektiv opkrævning af den rimelige kompensation, som skal udgøre rettighedsindehavernes erstatning for den lidte skade (jf. i denne retning dom af 16.6.2011, sag C-462/09, Stichting de Thuiskopie, Sml. I, s. 5331, præmis 34). At pålægge medlemsstaterne en sådan resultatforpligtelse til at opkræve en rimelig kompensation til fordel for rettighedsindehaverne er imidlertid begrebsmæssigt uforeneligt med en sådan rettighedsindehavers mulighed for at give afkald på denne rimelige kompensation.
- ¹⁰⁷ Det følger af det ovenstående, at EU-retten er til hinder for en national retsforordning, der gør det muligt for den ledende instruktør af et filmværk at give afkald på sin ret til en rimelig kompensation.
- ¹⁰⁸ Så meget desto mere må EU-retten fortolkes således, at den ikke overlader medlemsstaterne muligheden for at fastsætte en uafkræftelig formodning for overdragelse – til fordel for producenten af filmværket – af den ret til vederlag, der tilkommer den ledende instruktør af nævnte værk, idet en sådan formodning ville medføre, at den ledende instruktør fratages udbetalingen af den rimelige kompensation som omhandlet i artikel 5, stk. 2, litra b), i direktiv 2001/29. Som anført i denne doms præmis 100, skal den ledende instruktør i sin egenskab af indehaver af retten til reproduktion nødvendigvis modtage nævnte kompensation.
- ¹⁰⁹ På grundlag af det ovenstående skal det tredje og fjerde spørgsmål besvares med, at EU-retten skal fortolkes således, at den ikke overlader medlemsstaterne muligheden for at fastsætte en formodning for overdragelse – til fordel for producenten af filmværket – af den ret til rimelig kompensation, der tilkommer den ledende instruktør af nævnte værk, uanset om denne formodning er formuleret således, at den er uafkræftelig, eller således, at den kan fraviges.

Sagens omkostninger

¹¹⁰ Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tredje Afdeling) for ret:

- 1) Bestemmelserne i artikel 1 og 2 i Rådets direktiv 93/83/EØF af 27. september 1993 om samordning af visse bestemmelser vedrørende ophavsrettigheder og ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med radio- og tv-udsendelse via satellit og viderespredning pr. kabel, på den ene side, og artikel 2 og 3 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet, sammenholdt med artikel 2 og 3 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/115/EF af 12. december 2006 om udlejnings- og udlånsrettigheder samt om visse andre ophavsretsbeslægtede rettigheder i forbindelse med intellektuel ejendomsret og artikel 2 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2006/116/EF af 12. december 2006 om beskyttelsestiden for ophavsret og visse beslægtede rettigheder, på den anden side, skal fortolkes således, at brugsrettighederne til et filmværk, såsom de i hovedsagen omhandlede (ret til reproduktion, ret til satellitudsendelse og enhver anden form for offentlig gengivelse i form af tilrådighedsstillelse for almenheden), direkte efter loven og originært tilkommer den ledende instruktør. Disse bestemmelser skal derfor fortolkes således, at de er til hinder for en national lovgivning, der direkte og udelukkende tildeler nævnte brugsrettigheder til producenten af det omhandlede værk.
- 2) EU-retten skal fortolkes således, at den overlader medlemsstaterne muligheden for at fastsætte en formodning for overdragelse – til fordel for producenten af filmværket – af brugsrettighederne til filmværket, såsom de i hovedsagen omhandlede (ret til satellitudsendelse, ret til reproduktion og enhver anden form for offentlig gengivelse i form af tilrådighedsstillelse for almenheden), forudsat at en sådan formodning ikke har en uafkræftelig karakter, der udelukker muligheden for, at den ledende instruktør af nævnte værk træffer andre beslutninger.
- 3) EU-retten skal fortolkes således, at den ledende instruktør i sin egenskab af ophavsmand til filmværket direkte efter loven og originært har ret til den rimelige compensation, der er omhandlet i artikel 5, stk. 2, litra b), i direktiv 2001/29, i henhold til den såkaldte »undtagelse for privatkopiering«.
- 4) EU-retten skal fortolkes således, at den ikke overlader medlemsstaterne muligheden for at fastsætte en formodning for overdragelse – til fordel for producenten af filmværket – af den ret til rimelig compensation, der tilkommer den ledende instruktør af nævnte værk, uanset om denne formodning er formuleret således, at den er uafkræftelig, eller således, at den kan fraviges.

Underskrifter